

**Міністерство внутрішніх справ України  
Львівський державний університет внутрішніх справ  
Центр післядипломної освіти, дистанційного та заочного навчання**

Кафедра кримінального процесу та криміналістики

**КЕЙС**

**заняття на тему**

**«Порядок надання безоплатної вторинної правової допомоги.  
Підстави і порядок поміщення у місця несвободи та звільнення  
затриманих і взятих під варту осіб. Забезпечення режиму тримання  
затриманих і взятих під варту осіб»**

Підвищення кваліфікації  
працівників ізоляторів тимчасового тримання

Інформація про  
викладача:  
к.ю.н., старший викладач  
ТАТАРИН Ігор Іванович  
0673669667

**Львів -2022**

## **Тема** **«Порядок надання безоплатної правової допомоги»**

Годин на тему – 1  
Занять – 1 (1 академічна година)

**Навчальна мета:** удосконалення поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми та систематизованих стійких знань слухачів, поглиблення теоретичних знань (уявлень) щодо порядку надання безоплатної правової допомоги.

**Міжтематичні зв'язки:** Права людини. Міжнародні стандарти у сфері прав людини. Свобода від катувань та особиста недоторканість. Поняття та порядок затримання осіб за підозрою в учиненні кримінального правопорушення. Складання процесуальних документів. Права затриманої особи. Процесуальні строки затримання.

### **План лекції**

1. Загальні положення про безоплатну правову допомогу.
2. Порядок та особливості надання безоплатної вторинної правової допомоги.
3. Підстави і порядок поміщення затриманих і взятих під варту осіб.
4. Підстави і порядок звільнення затриманих і взятих під варту осіб з Забезпечення режиму тримання затриманих і взятих під варту осіб.

#### **1. Загальні положення про безоплатну правову допомогу**

Безоплатна правова допомога - правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел.

Правова допомога - надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення.

Безоплатна вторинна правова допомога - вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя.

Безоплатна вторинна правова допомога включає такі види правових послуг:

- 1) захист;
- 2) здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
- 3) складення документів процесуального характеру.

Право на безоплатну вторинну правову допомогу згідно з цим Законом та іншими законами України мають такі категорії осіб:

- 1) особи, які перебувають під юрисдикцією України, якщо їхній середньомісячний дохід не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до закону для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, а також особи з інвалідністю, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі, що не перевищує двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб - на всі види правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

- 2) діти, у тому числі діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, діти, які постраждали внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту, - на всі види правових послуг, передбачені частиною другою статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

- 2<sup>1</sup>) внутрішньо переміщені особи - на всі види правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

- 2<sup>2</sup>) громадяни України, які звернулися із заявою про взяття їх на облік як внутрішньо переміщених осіб, - на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», з питань, пов'язаних з отриманням довідки про взяття на облік

внутрішньо переміщеної особи, до моменту отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи;

2-3) громадяни України - власники земельних ділянок, які проживають у сільській місцевості, - на всі види правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 цього Закону;

3) особи, до яких застосовано адміністративне затримання, - на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

4) особи, до яких застосовано адміністративний арешт, - на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

5) особи, які відповідно до положень кримінального процесуального законодавства вважаються затриманими, - на правові послуги, передбачені пунктами 1 і 3 частини другої статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

6) особи, стосовно яких обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, - на правові послуги, передбачені пунктами 1 і 3 частини другої статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

7) особи, у кримінальних провадженнях стосовно яких відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України захисник залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії, а також особи, засуджені до покарання у вигляді позбавлення волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або обмеження волі, - на всі види правових послуг, передбачені частиною другою статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

8) особи, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», - на всі види правових послуг, передбачені частиною другою статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», з моменту подання особою заяви про

визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, до прийняття остаточного рішення за заявою, а також іноземці та особи без громадянства, затримані з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення, з моменту затримання;

8<sup>-1</sup>) особи, які звернулися із заявою про визнання особою без громадянства, - на всі види правових послуг, передбачені частиною другою статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», з дня подання особою заяви про визнання особою без громадянства до прийняття остаточного рішення за заявою, а також під час отримання дозволу на імміграцію, оформлення посвідки на тимчасове чи постійне проживання;

9) ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань, - на всі види правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

9<sup>-1</sup>) особи, які перебувають під юрисдикцією України і звернулися для отримання статусу особи, на яку поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», - на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», - до моменту прийняття рішення про надання такого статусу.

10) особи, щодо яких суд розглядає справу про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, - на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», протягом розгляду справи в суді;

11) особи, щодо яких суд розглядає справу про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку, - на правові послуги,

передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», протягом розгляду справи в суді;

12) особи, реабілітовані відповідно до законодавства України, - на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», стосовно питань, пов'язаних з реабілітацією;

13) особи, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, - на всі види правових послуг, передбачені частиною другою статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

14) викривачі у зв'язку з повідомленням ними інформації про корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення - на всі види правових послуг, передбачені частиною другою статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу».

Право на безоплатну вторинну правову допомогу мають громадяни держав, з якими Україна уклала відповідні міжнародні договори про правову допомогу, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також іноземці та особи без громадянства відповідно до міжнародних договорів, учасником яких є Україна, якщо такі договори зобов'язують держав-учасниць надавати певним категоріям осіб безоплатну правову допомогу.

Суб'єкти права на безоплатну вторинну правову допомогу, визначені пунктами 1, 2<sup>-1</sup>, 2<sup>-2</sup>, 8, 9, 12, 13 частини першої цієї статті, мають право на отримання такої допомоги не більше шести разів протягом бюджетного року та не більше ніж за шістьма дорученнями/наказами про надання безоплатної вторинної правової допомоги, виданими центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги, одночасно.

Суб'єктами надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні є:

1) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

2) адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Міністерство юстиції України утворює регіональні (республіканський (Автономної Республіки Крим), обласні, Київський та Севастопольський міські) та місцеві (районні, міжрайонні, міські, міськрайонні, міжрайонні та районні у містах) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги є територіальними відділеннями Координаційного центру з надання правової допомоги і утворюються з урахуванням потреб відповідної адміністративно-територіальної одиниці та забезпечення доступу осіб до безоплатної вторинної правової допомоги.

Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги є неприбутковими організаціями, користуються правами юридичної особи, мають власні бланки, печатку із своїм найменуванням.

Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги фінансуються з Державного бюджету України, інших не заборонених законодавством джерел.

Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги забезпечують надання всіх видів правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу».

Повноваження та порядок діяльності центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги встановлюються Положенням про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, що затверджується Міністерством юстиції України.

Під час виконання функцій з надання безоплатної вторинної правової допомоги центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги взаємодіють із судами, органами прокуратури та іншими правоохоронними органами, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування.

Діяльність Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги поширюється на територію відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

*Повноваження центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги*

1. Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги:

1) приймає рішення про надання безоплатної вторинної правової допомоги або про відмову в наданні безоплатної вторинної правової допомоги;

2) забезпечує складення процесуальних документів за зверненням суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу;

3) забезпечує участь захисника при здійсненні досудового розслідування та судового провадження у випадках, коли захисник відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії;

4) забезпечує участь захисника у розгляді справи про адміністративне правопорушення;

5) забезпечує здійснення представництва інтересів суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу в судах, інших органах державної влади, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

6) укладає контракти з адвокатами, включеними до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, для надання такої допомоги на постійній основі;

7) укладає договори з адвокатами, включеними до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, для надання такої допомоги на тимчасовій основі (на підставі окремих договорів про надання послуг);

8) видає доручення для підтвердження повноважень захисника або повноважень адвоката для здійснення представництва інтересів особи в

судах, органах державної влади, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

9) приймає рішення про заміну адвоката відповідно до статті 24 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

10) подає клопотання до Координаційного центру з надання правової допомоги про виключення адвоката з Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, у випадках, передбачених пунктами 2 і 3 частини першої статті 24 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

11) приймає рішення про припинення надання безоплатної вторинної правової допомоги;

12) подає Координаційному центру з надання правової допомоги звіт про свою діяльність;

13) виконує інші функції, передбачені Положенням про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

## **2. Порядок та особливості надання безоплатної вторинної правової допомоги**

Звернення про надання одного з видів правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», подаються особами, які досягли повноліття, до Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги або до територіального

органу юстиції за місцем фактичного проживання таких осіб незалежно від реєстрації місця проживання чи місця перебування особи.

Звернення про надання одного з видів правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», що стосуються дітей, подаються їх законними представниками за місцем фактичного проживання дитини або її законних представників незалежно від реєстрації місця проживання чи місця перебування особи.

Звернення про надання одного з видів правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», що стосуються осіб, визнаних судом недієздатними, або дієздатність яких обмежена судом, подаються їх опікунами або піклувальниками за місцем фактичного проживання таких осіб або їх опікунів чи піклувальників незалежно від реєстрації місця проживання чи місця перебування особи.

Разом із зверненням про надання безоплатної вторинної правової допомоги особа або законний представник особи повинні подати документи, що підтверджують належність особи або осіб, стосовно яких звертається законний представник, до однієї з вразливих категорій осіб, передбачених частиною першою статті 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу».

У разі звернення особи про надання одного з видів безоплатної вторинної правової допомоги Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний протягом десяти днів з дня надходження звернення прийняти рішення щодо надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Якщо особа подала звернення про надання одного з видів правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», до територіального органу юстиції, цей орган зобов'язаний протягом трьох днів з дня подання звернення надіслати його до Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, діяльність якого

поширюється на територію відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний у семиденний строк з дня отримання звернення особи прийняти рішення щодо надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Якщо особа належить до однієї з категорій осіб, передбачених частиною першою статті 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги приймає рішення про надання безоплатної вторинної правової допомоги і письмово повідомляє про це особу або її законного представника, а також суд, орган державної влади, орган місцевого самоврядування, в яких здійснюватиметься представництво інтересів особи.

Якщо особа не має підстав для отримання безоплатної вторинної правової допомоги, Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги приймає рішення про відмову в наданні безоплатної вторинної правової допомоги і надсилає копію цього рішення особі, яка звернулася про надання такої допомоги, з одночасним роз'ясненням порядку оскарження рішення про відмову в наданні безоплатної вторинної правової допомоги.

У разі звернення осіб, зазначених у пунктах 3-6 частини першої статті 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», про надання безоплатної вторинної правової допомоги або надходження інформації про затриманих осіб від близьких родичів та членів їхніх сімей, перелік яких зазначено Кримінальним процесуальним кодексом України, Центр надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний прийняти рішення про надання безоплатної вторинної правової допомоги з моменту затримання особи.

У разі отримання постанови слідчого, прокурора, ухвали слідчого судді, суду про залучення захисника для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний негайно призначити захисника.

*Особі може бути відмовлено в наданні безоплатної вторинної правової допомоги за наявності хоча б однієї з таких підстав:*

1) особа не належить до жодної з категорій осіб, передбачених частиною першою статті 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

2) особа подала неправдиві відомості або фальшиві документи з метою віднесення її до однієї категорій осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу;

3) вимоги особи про захист або відновлення її прав є неправомірними;

4) особі раніше надавалася безоплатна вторинна правова допомога з одного і того ж питання;

5) особа використала всі національні засоби правового захисту у справі, з якої звертається за наданням безоплатної вторинної правової допомоги.

У разі якщо особі відмовлено в наданні безоплатної вторинної правової допомоги на підставі пункту 5 частини першої цієї статті, до рішення про відмову додається письмове роз'яснення про порядок звернення до відповідних міжнародних судових установ чи відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Надання безоплатної вторинної правової допомоги адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом, та працівниками центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Після прийняття рішення про надання безоплатної вторинної правової допомоги Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги призначає адвоката, який надає безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом.

Під час призначення адвоката враховуються його спеціалізація, досвід роботи, навантаження, складність справ, у яких адвокат бере участь.

Повноваження адвоката підтверджуються дорученням Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги та довіреністю відповідно до вимог процесуального законодавства.

Для здійснення представництва інтересів осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в суді у спорах, що виникають з трудових відносин, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також щодо представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, або для складання документів процесуального характеру Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги може уповноважити свого працівника.

Повноваження працівника Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги як представника суб'єкта права на безоплатну вторинну правову допомогу підтверджуються наказом Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги та довіреністю відповідно до вимог процесуального законодавства.

У разі неможливості надання безоплатної вторинної правової допомоги адвокатом, який надає безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом, Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги укладає договір з адвокатом, включеним до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

У договорі про надання безоплатної вторинної правової допомоги зазначаються обсяг правової допомоги, строк, протягом якого така допомога надаватиметься, та розмір плати.

Повноваження адвоката, з яким укладено договір про надання безоплатної вторинної правової допомоги, підтверджуються в порядку, встановленому частиною третьою статті 21 Закону України «Про безоплатну правову допомогу».

Адвокат, з яким укладено договір про надання безоплатної вторинної правової допомоги, зобов'язаний надати таку допомогу якісно в обсязі та у строки, визначені договором.

Надання безоплатної вторинної правової допомоги припиняється за рішенням Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги у разі, якщо:

- 1) особою подано неправдиві відомості з метою віднесення її до однієї з категорій осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу;
- 2) обставини чи підстави, за наявності яких особа була віднесена до однієї з категорій осіб, передбачених статтею 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», припинили своє існування;
- 3) особа користується захистом іншого захисника або залучила іншого представника у справі, за якою їй призначено захисника чи представника відповідно до цього Закону;
- 4) особа використала всі національні засоби правового захисту у справі;
- 5) особа, яка отримує безоплатну вторинну правову допомогу, оголошена в розшук у кримінальному провадженні;
- 6) особа, яка отримує безоплатну вторинну правову допомогу, визнана безвісно відсутньою або оголошена померлою.

За наявності підстав, передбачених пунктом 4 частини першої цієї статті, наказ Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги про припинення надання безоплатної вторинної правової допомоги видається на підставі правового висновку, складеного адвокатом чи працівником такого центру.

Особі, яка отримувала безоплатну вторинну правову допомогу відповідно до цього Закону, але втратила підстави для її отримання, правова допомога може надаватися на загальних підставах.

У разі припинення надання безоплатної вторинної правової допомоги відповідно до пункту 1 частини першої цієї статті особа, яка отримувала таку допомогу, зобов'язана відшкодувати вартість фактичних витрат, пов'язаних з наданням допомоги.

Надання безоплатної вторинної правової допомоги припиняється у разі повного виконання суб'єктом надання безоплатної вторинної правової допомоги своїх зобов'язань.

Адвоката або працівника Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, який надає безоплатну вторинну правову допомогу, може бути замінено у випадках та порядку, визначених законом.

Адвоката або працівника Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, який надає безоплатну вторинну правову допомогу, може бути замінено на адвоката або працівника такого центру за рішенням Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги у разі:

1) хвороби, повної або часткової втрати працездатності, смерті адвоката або працівника Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

2) неналежного виконання адвокатом своїх зобов'язань за умовами договору;

3) відмови адвоката або працівника Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги від виконання доручення/наказу Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги з підстав, передбачених законом;

4) зміни підсудності провадження або справи чи підслідності кримінального правопорушення;

5) припинення дії договору про надання безоплатної вторинної правової допомоги;

6) неналежного надання безоплатної вторинної правової допомоги працівником Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

7) припинення трудового договору з працівником Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

8) зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю;

9) виключення адвоката з Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу;

10) наявності інших підстав, передбачених законом.

Під час заміни одного адвоката або працівника Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги іншим адвокатом або працівником Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги забезпечується безперервність надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Якщо рішення про заміну адвоката прийнято відповідно до пункту 2 частини другої цієї статті, Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги може запропонувати Координаційному центру з надання правової допомоги виключити такого адвоката з Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Суб'єкт надання безоплатної вторинної правової допомоги має право:

1) здійснювати захист у кримінальному провадженні під час досудового розслідування та судового провадження на підставі доручення Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

2) брати участь у розгляді справи про адміністративне правопорушення на підставі доручення Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

3) представляти права і законні інтереси осіб, які потребують безоплатної вторинної правової допомоги, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами на підставі доручення/наказу Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

4) запитувати і отримувати документи та інші матеріали або їх копії, необхідні у зв'язку з наданням безоплатної вторинної правової допомоги в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

5) збирати відомості з метою використання їх під час захисту прав і законних інтересів осіб, які мають право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги;

6) ознайомлюватися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях з необхідними для забезпечення ефективного правового захисту документами, крім тих, що є державною таємницею;

7) інформувати Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги про настання обставин, що передбачають припинення надання безоплатної вторинної правової допомоги у випадках, передбачених частиною першою статті 23 цього Закону;

8) на належну оплату діяльності з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Адвокат, який надає безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом чи на тимчасовій основі на підставі договору, має всі права та гарантії, встановлені Законом України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", іншими законами України.

Адвокат або працівник Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, який надає безоплатну вторинну правову допомогу, зобов'язаний:

1) неухильно дотримуватися вимог Конституції України, цього Закону, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інших нормативно-правових актів;

2) надавати якісно та в необхідному обсязі безоплатну вторинну правову допомогу;

3) приймати до провадження справи осіб, які потребують безоплатної вторинної правової допомоги, відповідно до договорів, укладених з Центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги, або наказів, виданих Центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

4) не розголошувати конфіденційну інформацію про особу, яка стала відомою у зв'язку з наданням безоплатної вторинної правової допомоги.

Адвокат, який надає безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом чи на тимчасовій основі на підставі договору, має всі

обов'язки, встановлені Законом України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", іншими законами України.

Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері надання безоплатної правової допомоги

1) затверджує порядок і умови проведення конкурсу та вимоги до професійного рівня адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги;

2) встановлює порядок і умови укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі;

3) встановлює порядок і умови укладення договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі;

4) встановлює порядок інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб.

5) встановлює розмір та порядок оплати діяльності суб'єктів надання безоплатної вторинної правової допомоги;

6) затверджує положення про Координаційний центр з надання правової допомоги.

Повноваження Міністерства юстиції України у сфері надання безоплатної правової допомоги

1) забезпечує координацію діяльності центральних органів виконавчої влади щодо реалізації політики держави у сфері надання безоплатної правової допомоги;

2) здійснює загальне управління у сфері надання безоплатної первинної правової допомоги та безоплатної вторинної правової допомоги;

3) відповідає за впровадження та функціонування системи безоплатної вторинної правової допомоги;

4) утворює центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

5) подає до Кабінету Міністрів України проекти законів та інших нормативно-правових актів у сфері надання безоплатної правової допомоги;

6) надає методичну допомогу органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування з питань, що стосуються надання безоплатної первинної правової допомоги;

7) встановлює порядок ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу;

8) забезпечує проведення конкурсів головними управліннями юстиції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі для залучення адвокатів для надання безоплатної вторинної правової допомоги;

9) аналізує практику застосування цього Закону;

10) затверджує стандарти якості надання безоплатної правової допомоги;

11) співпрацює з центральними органами виконавчої влади з питань реалізації цього Закону;

12) затверджує Типове положення про установи з надання безоплатної первинної правової допомоги;

13) затверджує порядок та критерії залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги;

14) затверджує Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

15) виконує інші функції у сфері надання безоплатної правової допомоги, встановлені законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Фінансування безоплатної первинної правової допомоги здійснюється за рахунок видатків Державного бюджету України на утримання відповідних органів виконавчої влади, місцевих бюджетів та інших джерел.

Фінансування безоплатної вторинної правової допомоги здійснюється за рахунок видатків Державного бюджету України.

Рішення Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги про відмову в наданні безоплатної вторинної правової допомоги можуть бути оскаржені в установленому законом порядку до суду.

Рішення Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги про відмову в наданні безоплатної вторинної правової допомоги з підстав, передбачених пунктами 1, 3, 5 частини першої статті 20 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», може бути оскаржене разом з поданням відповідною особою позовної заяви про захист або відновлення її прав у спорі (справі), для вирішення якого така допомога запитувалася, до суду, в який подана така позовна заява.

Така скарга розглядається судом протягом п'яти днів з дня її надходження до суду. У разі необхідності така скарга може бути розглянута в судовому засіданні з викликом позивача та/або представника Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

У разі встановлення обґрунтованості скарги суд в ухвалі про відкриття провадження у справі визнає оскаржуване рішення, дії чи бездіяльність неправомірними і зобов'язує Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги:

- 1) призначити позивачу адвоката, який надає безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом, у порядку, визначеному цим Законом;

- 2) відшкодувати позивачу (за його заявою з наданням відповідних підтверджуючих документів) понесені ним витрати на правову допомогу, пов'язану з підготовкою та поданням позовної заяви, в розмірі, що не може перевищувати відповідний розмір оплати діяльності суб'єктів надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Якщо особа є суб'єктом права на безоплатну вторинну правову допомогу, у розгляді справи про адміністративне правопорушення може брати участь адвокат, який призначений Центром з надання безоплатної вторинної

правової допомоги. Зазначений адвокат має права, передбачені Законом України «Про безоплатну правову допомогу».

Повноваження адвоката, призначеного Центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги, підтверджуються дорученням, що видається Центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

### **3. Підстави і порядок поміщення та звільнення затриманих і взятих під варту осіб з ІТТ**

*Ізолятори тимчасового тримання є спеціальними установами поліції, які призначені для тримання:*

осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення;

осіб, затриманих на підставі ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу;

осіб, стосовно яких застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на строк до 3 діб (якщо доставляння ув'язнених до слідчого ізолятора (далі - СІЗО) у цей період неможливе через віддаленість або відсутність належних шляхів сполучення, вони можуть утримуватись в ІТТ не більше 10 діб);

засуджених, які прибули із СІЗО та установ виконання покарань у зв'язку з розглядом справи в суді або проведенням з ними слідчих (розшукових) дій;

затриманих у порядку статті 15-1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»;

адміністративно арештованих - за відсутності спеціального приймальника для утримання осіб, підданих адміністративному арешту.

Дії працівників поліції щодо охорони затриманих і взятих під варту осіб не повинні поєднуватися з тортурами або іншими формами нелюдського, негуманного поводження, умисними діями, що завдають фізичних чи моральних страждань або принижують людську гідність. Ніякі

обставини не можуть бути виправданням для застосування жорстоких методів поводження чи тортур до осіб, які затримані і перебувають в ІТТ, що принижують гідність людини. Діяльність ізоляторів тимчасового тримання органів внутрішніх справ обов'язково повинна ґрунтуватися на суворому дотриманні законності, принципах неухильного додержання Конституції України, вимог Загальної декларації прав людини, інших міжнародних норм і стандартів поводження з ув'язненими та затриманими, Законів України. Нагляд за додержанням законодавства в діяльності поліції з питань охорони затриманих і взятих під варту осіб здійснюють Генеральний прокурор України та підлеглі йому прокурори відповідно до Закону України "Про прокуратуру".

*Підставою для приймання в ІТТ осіб, затриманих за підозрою у вчиненні злочину, є Протокол про затримання за підозрою у вчиненні злочину, складений згідно з вимогами кримінального процесуального законодавства України прокурором, слідчим, слідчим суддею або особою, яка провадить дізнання або в порядку ст. 263 КУпАП.*

*У протоколі зазначаються підстави, мотиви, дата, місце затримання, пояснення затриманого, час складання протоколу про роз'яснення підозрюваному в порядку, передбаченому статтями 207, 208 Кримінального процесуального кодексу України, право мати побачення із захисником з моменту затримання. Протокол затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим. Для тримання в ІТТ не приймаються особи, на яких протоколи затримання, постанови про взяття під варту та інші відповідні документи, оформлені з порушенням вимог кримінального процесуального законодавства. Строк затримання підозрюваного у вчиненні злочину рахується з моменту затримання цієї особи органом дізнання або слідчим (ст. 209 КПК).*

#### **Відповідно до ст. 207 КПК.**

1. Ніхто не може бути затриманий без ухвали слідчого судді, суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Особливості затримання окремої категорії осіб визначаються главою 37 цього Кодексу.

2. Кожен має право затримати без ухвали слідчого судді, суду будь-яку особу, крім осіб, зазначених у статті 482 цього Кодексу:

1) при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення;

2) безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні.

3. Кожен, хто не є уповноваженою службовою особою (особою, якій законом надано право здійснювати затримання) і затримав відповідну особу в порядку, передбаченому частиною другою цієї статті, зобов'язаний негайно доставити її до уповноваженої службової особи або негайно повідомити уповноважену службову особу про затримання та місцезнаходження особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

**Відповідно до ст. 208 КПК. Затримання уповноваженою службовою особою**

1. Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин.

Особливості затримання окремої категорії осіб визначаються главою 37 цього Кодексу.

2. Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виключно у випадку, якщо підозрюваний не виконав обов'язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує.

3. Уповноважена службова особа, слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених частиною сьомою статті 223 і статтею 236 цього Кодексу.

4. Уповноважена службова особа, що здійснила затримання особи, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування відповідно до положень статті 213 цього Кодексу, вимагати перевірку обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.

5. Про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, складається протокол, в якому, крім відомостей, передбачених статтею 104 цього Кодексу, зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання відповідно до положень статті 209 цього Кодексу; підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та обов'язків затриманого. Протокол про затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим. Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманому, а також надсилається прокурору.

6. Затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним своїх службових обов'язків і пов'язані з цим особистий обшук та огляд його речей застосовуються тільки в присутності офіційних представників цього органу.

**Відповідно до ст. 209 КПК. Момент затримання.**

1. Особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою.

**Підставами для приймання та тримання в ІТТ осіб, узятих під варту, є:**

- постанова судді про обрання як запобіжного заходу взяття під варту;
- вирок або ухвала суду про взяття під варту;
- вирок суду, що набрав чинності, про засудження до позбавлення волі особи, яка не перебувала під вартою до набрання вирокom чинності;
- коли буде встановлено, що особа вчинила суспільне небезпечне діяння в стані неосудності або обмеженої осудності або після вчинення злочину захворіла на психічну хворобу, яка виключає застосування покарання, суд, коли визнає за потрібне, виносить ухвалу, а суддя-постанову про застосування до цієї особи примусових заходів медичного характеру, з зазначенням яких саме;

**Перераховані документи повинні бути засвідчені підписами відповідних посадових осіб і скріплені гербовою печаткою.** Якщо в ІТТ подаються виписки вироків (ухвал) суду про взяття під варту, у них повинні бути зазначені анкетні дані осіб, щодо яких застосовано такий запобіжний захід. Такі виписки засвідчуються підписом відповідних посадових осіб, скріплюються печаткою й підлягають заміні повною копією вироку не пізніше трьох днів.

Відповідно, що на кожну взятую під варту особу заводиться особова справа до якої підшиваються такі документи: протокол затримання, протокол особистого обшуку та огляду речей, постанова про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту; Анкета арештованого, завірена копія повідомлення до Міністерства закордонних справ України про арешт, іноземного громадянина з органу, який заарештував іноземця, дактилоскопічна карта, пізнавальні фотокартки, довідка про відсутність чи

наявність судимостей.

**Особи, які засуджені до позбавлення волі, якщо вони тримаються в ІТТ до набрання вироком чинності, переводяться в слідчі ізолятори. У разі необхідності проведення слідчих (розшукових) дій у справі про злочин, вчинений іншою особою, засуджені до позбавлення волі особи можуть бути тимчасово залишені в ІТТ на підставі постанови, санкціонованої прокурором, а у випадку притягнення особи до кримінальної відповідальності в іншій справі – на підставі постанови про обрання стосовно неї запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.**

**Засуджені, що відбувають покарання в установах виконання покарань, можуть утримуватися в ІТТ у таких випадках:**

- у зв'язку з розглядом справи в суді – за ухвалою суду на час розгляду справи;
- у зв'язку з проведенням слідчих (розшукових) дій у справі про злочин, учинений іншою особою, – на підставі постанови, санкціонованої прокурором.

Затримані, взяті під варту та засуджені, яких доставляють транзитом, приймаються й перебувають в ІТТ на підставі документів, передбачених Інструкцією з організації конвоювання затриманих і взятих під варту осіб в органах внутрішніх справ України.

Взяті під варту жінки мають право мати при собі дітей віком до трьох років. Підставою для прийняття матері з дитиною є свідоцтво про народження або інші документи, що підтверджують батьківські права на дитину. Вони розміщуються в найбільш світлих і сухих камерах, які обладнуються однарусними ліжками. Для дітей установлюються дитячі ліжка.

Затримані та взяті під варту особи приймаються цілодобово черговим, що перевіряє наявність підстав для поміщення їх в ІТТ, опитує доставленого й звіряє його відповіді з даними протоколу затримання (постанови, ухвали, вироку суду) та інших документів, реєструє затриману, взяту під варту особу

в Книзі обліку осіб, що тримаються в ІТТ.

Якщо доставлені в ІТТ особи підлягають поміщенню в камеру, то їх обшуковують у присутності понятих, а речі, які вони мають при собі, підлягають огляду, про що складається протокол.

Прийнятим в ІТТ особам залишаються тільки ті предмети, речі та продукти харчування, які їм дозволяється мати при собі та зберігати в камері. А гроші, цінні речі та предмети не дозволені для зберігання в ІТТ вилучені під час обшуку в затриманої або взятої під варту особи, здаються на зберігання до фінансової частини органу внутрішніх справ, а особисті речі – до камери схову ІТТ, про що складається протокол.

Особисті документи, а також цінні папери, листи, записні книжки, фотокартки, вилучені з обігу предмети та документи, належність яких не встановлена, передаються особі, яка провадить дізнання, слідчому або до суду. Копія квитанції фінансової частини про прийняття цінностей видається під розписку особі, в якій вони вилучені, інша копія приєднується до особової справи. У разі переведення взятих під варту і засуджених осіб до слідчого ізолятора цінні речі, особисті предмети та документи, а також особисті гроші надсилаються до слідчого ізолятора.

Доставлені в ІТТ особи, перед поміщенням у камери опитуються фельдшером, а за його відсутності – черговим, про стан їх здоров'я. Після цього вони проходять санітарне оброблення. У разі скарги особи на поганий стан здоров'я або при очевидних ознаках захворювання чи за наявності тілесних ушкоджень фельдшер (черговий) зобов'язаний негайно запросити лікаря лікувального закладу органів охорони здоров'я для огляду доставленого та одержання висновку про можливість перебування такої особи в ІТТ.

Якщо за висновком медичного працівника доставлена особа в ІТТ перебувати не може, її направляють на лікування. У таких випадках затримані за підозрою у вчиненні злочину, а також взяті під варту й засуджені особи поміщуються до лікувальних закладів органів охорони

здоров'я, де і охороняються згідно з Інструкцією з організації конвоювання затриманих і взятих під варту. Про направлення зазначених осіб до лікувальних закладів адміністрація ІТТ інформує особу або орган, у провадженні якого перебуває справа.

Після особистого обшуку, опитування й санітарного оброблення доставлених черговий, згідно з вимогами чинного законодавства, ознайомлює їх з правами та обов'язками та розміщує у камери.

#### **4. Підстави і порядок звільнення затриманих і взятих під варту осіб з ІТТ. Забезпечення режиму тримання затриманих і взятих під варту осіб.**

**Підстави та порядок звільнення осіб з ІТТ є:**

- скасування запобіжного заходу;
- зміна запобіжного заходу;
- внесення застави, визначеної слідчим суддею, судом в ухвалі про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;
- закінчення строку дії ухвали слідчого судді, суду про тримання під вартою або закінчення передбаченого законом строку тримання під вартою як запобіжного заходу, якщо цей строк не продовжено в установленому законом порядку;
- закінчення максимального строку тимчасового або екстрадиційного арешту, передбаченого Кримінальним процесуальним кодексом України;
- припинення (скасування) тимчасового або екстрадиційного арешту;
- звільнення особи з-під екстрадиційного арешту судом.

*Особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою. Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати*

*шістдесяти годин з моменту затримання. Затримана без ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше шістдесяти годин з моменту затримання повинна бути звільнена з ІТТ або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу.*

- Якщо до ІТТ надійшло належним чином оформлене рішення слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду, у провадженні яких перебуває кримінальна справа, про скасування тимчасового запобіжного заходу, начальник ІТТ, а в разі його відсутності - черговий по ІТТ зобов'язаний негайно звільнити цю особу.

- Про закінчення строку тримання в ІТТ затриманої за підозрою у вчиненні злочину особи начальник ІТТ або черговий завчасно, але не пізніше ніж за 12 годин інформує орган, у провадженні якого перебуває справа, і якщо у встановлений законом строк не надійде постанова про застосування до затриманого запобіжного заходу взяття під варту, повідомляє про це прокурора і звільняє затриманого, про що складає протокол про звільнення особи, яка трималась в ІТТ, та надсилає прокуророві відповідне письмове повідомлення та копію протоколу.

- У разі звільнення осіб з ІТТ у зв'язку із закінченням передбаченого законом строку тримання під вартою як запобіжного заходу, якщо цей строк не продовжений у встановленому законом порядку, начальник ІТТ зобов'язаний негайно звільнити з-під варти підозрюваного у вчиненні злочину та обвинуваченого, щодо якого ухвала судді про продовження строку тримання під вартою на день закінчення строку тримання під вартою, передбаченого статтею 219 Кримінального процесуального кодексу України, не надійшла. При цьому він надсилає повідомлення особі чи органу, у провадженні яких перебуває справа, та відповідному прокуророві, який здійснює нагляд за розслідуванням.

- Звільнення осіб з-під варти проводиться відповідно до статті 202 Кримінального процесуального кодексу України.

- Постанова, вирок або ухвала про звільнення особи, узятої під варту,

підлягає виконанню негайно після їх надходження до ІТТ.

-Перед звільненням особи, яка трималася в ІТТ, начальник ІТТ, а при його відсутності - черговий повинен звірити постанову (вирок, ухвалу суду) про звільнення з-під варти з документами, на підставі яких ця особа була поміщена до ІТТ, і пересвідчитися в особі того, хто звільняється.

Звільненням з ІТТ особам на їх прохання може бути видана довідка про час тримання в ІТТ. Речі, цінності, документи, а також гроші, що їм належать і зберігаються на особистих рахунках або в чергового, повертаються під розписку.

Звільнення з-під варти в залі суду проводиться негайно згідно з вирок (ухвалою) суду.

Затримана або взята під варту особа, яка захворіла на час звільнення з ІТТ, передається родичам або направляється до лікувального закладу органів охорони здоров'я.

Особи, піддані адміністративному арешту, звільняються з ІТТ у разі закінчення строку тримання або направлення до лікувального закладу. Після звільнення у разі потреби видається довідка про час перебування в установі. Речі, цінності, документи, а також гроші, що належать зазначеним особам і зберігаються на особистих рахунках або в чергового, повертаються під розписку.

### **Розміщення в ітт затриманих, взятих під варту і засуджених осіб:**

Затримані, взяті під варту і засуджені особи розміщуються у камери відповідно з вимогами ізоляції:

1. Чоловіків – окремо від жінок.
2. Неповнолітніх – окремо від дорослих. Проте у виняткових випадках, з метою запобігання порушенням режиму в камерах, де тримають неповнолітніх, допускається з санкції прокурора тримання не більше двох дорослих, які вперше притягаються до кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень, що не є тяжкими та особливо тяжкими.

3. Взятих під варту співробітників кадрового складу розвідувальних органів України – окремо від інших осіб, які перебувають під вартою.

4. Осіб, яких вперше притягнуто до кримінальної відповідальності, окремо від осіб, які раніше притягалися до кримінальної відповідальності.

5. Осіб, які раніше відбували покарання в місцях позбавлення волі, окремо від осіб, які не перебували в місцях позбавлення волі.

6. Осіб, обвинувачених або підозрюваних у вчиненні тяжких та особливо тяжких злочинів, окремо від інших осіб, які перебувають під вартою.

7. Осіб, обвинувачених або підозрюваних у вчиненні злочинів проти основ національної безпеки України, як правило, окремо від інших осіб, які перебувають під вартою.

8. Осіб, які раніше працювали в органах внутрішніх справ, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, служби безпеки, прокуратури, юстиції та в суді, окремо від інших осіб, які перебувають під вартою.

9. Осіб, підозрюваних або обвинувачених у вчиненні кримінальних правопорушень, відповідальність за які передбачена статтями 173-177, 200-235 Кримінального Кодексу України, окремо від інших осіб, які перебувають під вартою.

10. Засуджених – окремо від осіб, які перебувають під вартою.

11. Іноземних громадян і осіб без громадянства, як правило, окремо від інших осіб, які перебувають під вартою.

12. Засуджених до довічного позбавлення волі тримають ізольовано від усіх інших осіб, які перебувають під вартою.

13. Обвинувачених або підозрюваних в одній і тій же справі за наявності розпорядження особи або органу, у провадженні яких знаходиться крим, тримають роздільно.

14. Затриманих, взятих під варту осіб тримають у маломісних або загальних камерах. У виняткових випадках, з метою збереження слідчої

таємниці, захисту ув'язнених від можливих посягань на їх життя чи запобігання вчиненню ними нового злочину, або за наявності на те медичних підстав особою, в провадженні якої знаходиться справа, начальником установи попереднього ув'язнення, виноситься Постанова про поміщення особи, що тримається в ІТТ в одиночну камеру, яка санкціонується прокурором. Застосування цього заходу до неповнолітніх не допускається, а в разі виникнення загрози їх життю вони переводяться до іншої маломісної або загальної камери.

Вище викладені правила ізоляції діють при всіх переміщеннях утримуваних в ІТТ осіб (конвоювання їх по коридорах і території, під час проведення прогулянок, саноброблення та інших заходів).

Подальше переміщення затриманих, узятих під варту й засуджених осіб проводиться з розрахунку тримання однієї особи в камері не більше 5 діб. На підставі цих вимог черговим складається й безперервно дотримується План покамерного розміщення утримуваних в ІТТ.

### **Охорона осіб, які знаходяться в ітг, склад і розстановка нарядів.**

Для охорони затриманих і взятих під варту осіб призначається черговий по ІТТ, а в разі відсутності штатних чергових указаних установ їх обов'язки виконують помічники начальника – оперативні чергові по органах внутрішніх справ (далі – чергові), його помічник, поліцейські, які виконують обов'язки охорони на постах або під час виведення утримуваних осіб з камер. Склад наряду визначається начальником органу МВС України, про що робляться відповідні записи в Постовій відомості.

*Пости для охорони осіб, які знаходяться в ІТТ, можуть бути: внутрішніми та зовнішніми; постійними та тимчасовими; тризмінними, двозмінними та однозмінними.*

Кількість і види постів, їх розстановка та кількість вивідних установлюються Табелем постам з охорони ІТТ, який затверджується начальником органу. Кожному табельному посту надається постійний номер. У таблиці постам зазначається перелік об'єктів, що знаходяться під охороною,

та основні обов'язки всього складу наряду. Для посилення охорони затриманих і взятих під варту осіб, крім табельних, можуть виставлятися й позатабельні пости.

*Внутрішні пости* виставляються біля камер і у дворі для прогулянок, а *зовнішні* – для охорони ІТТ із зовнішнього боку.

*Вивідні пости* призначаються для виведення затриманих і взятих під варту осіб з камер і охорони їх при переміщенні в межах ІТТ. Обов'язки вивідного й постового поліцейського на *тимчасових постах* можуть покладатися на помічника чергового або інших працівників поліції. Постові на внутрішніх постах і вивідні несуть службу без зброї.

Постові зовнішнього поста озброюються пістолетами або автоматами.

На огороженій території ІТТ безпосередньо під вікнами камер та інших режимних приміщень ІТТ в обов'язковому порядку організовуються *пости охорони із використанням службових собак*. У нічний час застосовується режим вільного пересування службових собак на огороженій території ІТТ. Службовий собака може виділятися постовому зовнішнього поста, а в разі необхідності – і вартовому внутрішнього поста, а також для охорони затриманих і взятих під варту осіб під час посадки (висадки) їх у спеціальний автотранспорт.

***Черговому (помічникові чергового) забороняється:*** скорочувати кількість установлених табельних постів охорони або міняти їх розстановку, за винятком випадків, пов'язаних з невідкладними заходами щодо запобігання втечам та іншим надзвичайним подіям або випадкам, пов'язаним з особливими умовами; відлучатися з ІТТ або звільняти кого-небудь із складу наряду, крім випадків, коли працівник несподівано захворіє або не може виконувати обов'язки з інших причин, і то лише з дозволу начальника ІТТ та за умови відповідної заміни.

***Постовий внутрішнього поста біля камер з утримуваними в них особами безпосередньо підпорядковується начальникові ІТТ, черговому та його помічнику та зобов'язаний:*** перед виконанням обов'язків на посту

разом з черговим або його помічником перевірити стан і справність обладнання камер (ліжок, вікон, ґрат, підлоги, стелі, опалювальних систем, дверей, замків), освітлення, засобів зв'язку і сигналізації; прийняти затриманих і взятих під варту осіб за кількістю, знати в обличчя тих із них за ким потрібен посилений нагляд. Не залишати поста ні за яких обставин, доки не буде замінений; пильно нести службу; здійснювати постійний нагляд за поведінкою в камерах затриманих і взятих під варту осіб, точно й суворо дотримуватися правил охорони під час виведення утримуваних осіб з камер. Якщо затримані й заарештовані порушують встановлений режим в ІТТ, вимагати від них (через кватирку в дверях) припинення порушень, а якщо останніми виявлено непокору, доповісти черговому та викликати на пост начальника ІТТ, відповідального від керівництва органу внутрішніх справ для вжиття заходів припинення протиправних дій.

***Якщо виявлено підготовку до втечі,*** подати сигнал тривоги, викликати на пост чергового і вжити необхідних заходів до припинення протиправних дій, а у разі виявлення спроби самогубства подати сигнал тривоги і до прибуття чергового на пост запропонувати утримуваним особам перешкодити вчиненню самогубства. Коли надходить з камери виклик потрібно негайно з'ясувати його причини і відповісти на запитання, якщо вони виникли, проте коли виклик пов'язаний з необхідністю вжиття інших заходів – доповісти про нього черговому.

Повинен постійно стежити за тим, щоб у нічний час усі камери, що охороняються, були освітлені та регулярно доповідати черговому про результати нагляду за поведінкою затриманих і взятих під варту осіб; перебувати в постійній готовності до дій (згідно з розрахунком особового складу) у разі надзвичайних ситуацій; уміти користуватися засобами зв'язку, сигналізації та пожежогасіння.

***Постовий, що охороняє взятих під варту осіб у дворику для прогулянок, поряд з виконанням обов'язків, згаданих вище повинен:***

– перед заступанням на пост перевірити справність

огороджувальних пристроїв дворика для прогулянок, переконатися у відсутності на його території предметів, що можуть бути використані для нападу або втечі;

— пильно стежити за поведінкою затриманих і взятих під варту осіб під час прогулянки, не допускати їх розмов із сторонніми особами, перекидання через огорожу дворика речей, продуктів харчування, записок, листів та інших предметів; забороняти затриманим і взятим під варту особам наближатися до поста.

***Постовий зовнішнього поста повинен:***

— вести постійний нагляд за периметром території ІТТ, за вікнами, дахом приміщення ІТТ, огороджувальними спорудами і пристроями;

— не допускати проникнення затриманих і взятих під варту осіб за лінію охорони і доступ сторонніх осіб на територію і в приміщення ІТТ. У разі спроб затриманих і взятих під варту осіб подолати лінію охорони або спроб сторонніх осіб проникнути в заборонену для них зону – подати сигнал тривоги та вжити заходів для припинення дій порушників;

— при виявленні пошкодження огороджувальних споруд, охоронної сигналізації, віконних ґрат і рам, викидання речей або записок, шуму в камерах – негайно доповідати про це черговому.

— у випадках порушень громадського порядку в районі розміщення поста негайно доповідати про це черговому і вживати заходів до їх припинення.

— не допускати нікого на пост, крім осіб, яким підпорядкований пост (не залишати на посту вогнепальну зброю, не випускати її з рук і нікому не давати, у тому числі й особам, яким підпорядкований).

***Постовим біля камер, у дворик для прогулянок і біля приміщення ІТТ забороняються:***

— самовільно залишати пост, спати, сидіти, читати на посту,

їсти, вступати з утримуваними в ІТТ особами в розмови, не викликані певною потребою;

- передавати цим особам і приймати від них будь-які предмети, листи, записки, використовувати затриманих і заарештованих для надання послуг або виконання робіт, що не пов'язані з їх самообслуговуванням.

***Вивідний підпорядковується начальникові ІТТ, черговому та його заступникові та зобов'язаний:***

- за розпорядженням чергового й після відчинення ним дверей камери супроводжувати затриманих і взятих під варту осіб у кабінети для проведення слідчих дій, кімнати для побачень, до медичних працівників та з іншою метою; забезпечувати покамерне виведення утримуваних в ІТТ осіб з камер і при поверненні до них, ретельно оглядати їх перед прогулянкою і процедурою санітарного оброблення;

- проводити обшук затриманих і взятих під варту осіб кожного разу;

- забезпечити режим тримання затриманих і взятих під варту осіб.

***Основними вимогами режиму тримання затриманих і взятих під варту осіб є їх ізоляція, роздільне розміщення в камерах і постійний нагляд за ними та забезпечення належними санітарно-побутовими умовами.***

***Установлений режим тримання затриманих і взятих під варту осіб забезпечується*** безперервним наглядом за цими особами, заборорою їх безконвойного пересування, системою перевірок, особистого обшуку й огляду речей, додержанням установлених правил пропускного режиму, перебування затриманих і заарештованих у спеціально обладнаних і надійно ізольованих камерах.

Оперативне керівництво нарядом з охорони затриманих і взятих під варту осіб забезпечується черговим або помічником чергового, які підпорядковується начальникові ІТТ, його заступникові, начальникові органу

МВС України, його заступникам. Вони несуть відповідальність за забезпечення встановленого порядку перебування осіб в ІТТ та виконання нарядом своїх обов'язків.

***Працівник, який приймає чергування по ІТТ, зобов'язаний*** перевірити наявність і правильність оформлення матеріалів, згідно з якими затримані та взяті під варту особи перебувають в ІТТ; прийняти під розписку в журналі приймання-здавання чергування по ІТТ ключі від камер, наручники, інші технічні засоби, службову документацію і бланки, а також вилучені в приміщеннях до ІТТ осіб заборонені для зберігання в камерах речі, предмети та цінності. Разом із черговим, що змінюється, під контролем відповідального від керівництва міського, районного, лінійного органу (далі: міськрайліноргану) детально оглянути камери, усі інші приміщення ІТТ, а також його будівлю із зовнішнього боку, переконавшись в справності замків, обладнання, засобів зв'язку й сигналізації. Покамерно перевірити наявність затриманих і взятих під варту осіб за кількістю і за наявними щодо них документами, провести їх опитування й обшук.

Про приймання (здавання) чергування, виявлені при цьому недоліки та вжиті заходи щодо їх усунення черговий, що заступає на службу, і той, що змінюється, доповідають письмовим рапортом начальникові ІТТ (органу МВС України).

Надалі працівник поліції, який заступив черговим зобов'язаний під час несення служби приймати затриманих і взятих під варту осіб, відповідно до плану покамерного розміщення, на підставі постанови органу, особи, в провадженні якої знаходиться кримінальна справа, або заявки на конвоювання звільняти чи відправляти їх з ІТТ; вести облік затриманих і ув'язнених, оформляти особові справи на них та інші документи, пов'язані з їх перебуванням в ІТТ; завчасно доповідати начальникові ІТТ про закінчення строку тримання осіб, які перебувають під охороною. Відповідно він організовує виведення затриманих і заарештованих осіб з камер, при цьому особисто відчиняє двері камер, та зберігає ключі від усіх замків постійно в

себе.

***На нього покладено обов'язок:***

- забезпечувати гарантовані Конституцією України права і законні інтереси утримуваних осіб, а також санітарно-побутові умови перебування затриманих і взятих під варту осіб в ІТТ, стежити за підтримкою в усіх приміщеннях ізолятора порядку й чистоти;
- забезпечувати додержання особами, які перебивають у камерах, внутрішнього розпорядку;
- призначати на кожну добу з їх числа чергових по камерах;
- не допускати перебування в камерному блоці сторонніх осіб і предметів, які можуть бути використані утримуваними для втечі або нападу, чи спонукати причину виникнення інших надзвичайних подій, особисто замінювати постових;
- не менше одного разу на годину перевіряти несення служби нарядом;
- постійно інформувати наряд про осіб, за якими необхідний посилений нагляд;
- стежити за станом зв'язку, сигналізації, освітлення та обладнання ІТТ;
- забезпечувати належне зберігання службової документації, особових справ утримуваних осіб, бланків, наручників, інших спеціальних засобів та інвентарю.

В органах внутрішніх справ, де немає штатних чергових по ІТТ, несення служби нарядами ІТТ з 22.00 до 06.00 перевіряє черговий по органу або його помічник не менше одного разу на годину.

У разі встановлення несправності засобів охоронно-попереджувальної сигналізації ІТТ, виявлення підкопу, пролому стін, стелі, підлоги, пошкодження віконних ґрат або замків черговий повинен негайно доповісти про це начальникові органу внутрішніх справ, організувати обшуки затриманих і взятих під варту осіб, огляд камер, перевести їх до інших

неушкоджених камер та посилити охорону. Коли надходить сигнал на приймально-контрольні прилади засобів сигналізації черговий чи помічник чергового зобов'язаний при спрацюванні оповіщувачів тривожної сигналізації у слідчих кабінетах, коридорі камерного блоку тощо, за допомогою внутрішнього зв'язку або візуально, установити причину виклику, негайно зібрати слідчо-оперативну групу. В разі спрацювання охоронної сигналізації вікон, дверей, стін, підлоги чи стелі камери, черговий повинен невідкладно силами добового наряду ІТТ та слідчо-оперативної групи органу внутрішніх справ вивести утримуваних осіб у вільну камеру (бокс), дворик для прогулянок, провести огляд камери, викликати фахівця для встановлення причини спрацювання, у разі неможливості усунути несправності – розмістити утримуваних осіб у інших камерах з дотриманням установлених правил розміщення.

За наявності письмового дозволу він організовує силами добового наряду виведення, супроводження й охорону затриманих і взятих під варту осіб з камер у кабінети для проведення слідчих дій або кімнати для побачень, контролювати хід і тривалість побачень утримуваних осіб з родичами чи іншими особами і забезпечує прийняття й ретельний огляд речей, продуктів, посилок, з метою не допустити проникнення в камери заборонених предметів і листів.

Обов'язково доповідає начальникові органу внутрішніх справ (далі – ОВС), ІТТ, відповідальному від керівництва про наслідки перевірки порядку тримання поміщених в ізолятор осіб, здійснення пропускного режиму, спрацювання засобів сигналізації.

Правила внутрішньої ізоляції затриманих і взятих під варту осіб повинні виконуватися при всіх переміщеннях цих осіб територією ІТТ і в його приміщеннях.

Для забезпечення безперервного нагляду за поведінкою утримуваних в ІТТ осіб освітлення камер здійснюється з настанням темряви і до світанку. Рівень освітлення не повинен заважати їх відпочинку та сну.

Прибирання камер, миття підлоги, посуду проводиться утримуваними в ІТТ особами під наглядом чергового й вивідного. Використання затриманих і взятих під варту осіб на будь-яких інших господарських роботах, не пов'язаних із самообслуговуванням, забороняються.

Двері камер, в яких перебувають затримані та взяті під варту особи, відчиняються черговим обов'язково в присутності постового біля камер або вивідного. В ІТТ з лімітом наповнення понад 100 місць ключі від камер можуть бути в помічника чергового.

***Виведення затриманих і взятих під варту осіб з камер здійснюється:***

- у кабінети для проведення слідчих дій;
- у кімнати для побачень;
- у двір для прогулянок;
- на санітарне оброблення в санпропускник ІТТ;
- до медичного працівника;
- у туалет (за відсутності в камерах санвузлів);
- при конвоюванні, звільненні з ІТТ, евакуації з ІТТ та в інших необхідних випадках (при переміщенні в іншу камеру, для проведення повного обшуку, для прибирання приміщення ІТТ тощо).

***Підставами для виведення затриманої або взятої під варту особи з камери:***

- письмова Вимога на виклик прокурора, слідчого, особи, що провадить дізнання, або захисника, підписана одним з керівників міськрайвідділу;
- письмовий дозвіл на побачення, виданий особою, у провадженні якої знаходиться справа.

Під час побачення розмова ведеться на зрозумілій вивідному мові. У разі потреби запрошується перекладач. Особам, які прибули на побачення, роз'яснюються правила поведінки під час побачення, їм забороняється передавати затриманим і заарештованим будь-які документи, предмети та

речі, а також вести розмови про обставини справи затриманої або взятої під варту особи. Вони попереджаються про припинення побачення, якщо буде помічено порушення встановлених правил поведінки.

З моменту допуску захисника до участі в кримінальній справі, підтвердженого письмовим повідомленням особи або органу, в провадженні якого перебуває справа, взяті під варту особи мають право на побачення з ним наодинці у вільний від виконання слідчих дій час без обмеження кількості побачень і їх тривалості.

Про кожне виведення затриманих і взятих під варту осіб з камер у кабінети для проведення слідчих дій та кімнати для побачень черговий зобов'язаний зробити відповідний запис у Журналі реєстрації виведення затриманих і взятих під варту осіб з камер.

У двір для прогулянок затримані й заарештовані особи виводяться покамерно й охороняються під час прогулянок вивідним або помічником чергового. **Виносити на прогулянку** продукти харчування, інвентар або обладнання камери **забороняється**.

Виведення осіб, що перебувають під вартою, з камер у санпропускник ІТТ здійснюється в дні санітарного оброблення вивідним, помічником чергового або працівником, спеціально призначеним для цього. Зазначені працівники забезпечують супровід затриманих і взятих під варту осіб з камер у санпропускник і назад, а також нагляд за ними під час санітарного оброблення. Під час санітарного оброблення жінок нагляд за ними повинен здійснюватися вивідними відповідної статі.

Коли затриманих і ув'язнених осіб виводять на прогулянку, для санітарного оброблення, прибирання приміщення ІТТ і в туалет, їх сповіщають про мету виведення. В усіх інших випадках мета виведення з камери не повідомляється, а лише оголошується, а особа, затримана або взята під варту, повинна вдягнутися та в разі необхідності взяти з собою особисті речі. **Попереджувати утримуваних осіб завчасно про наступне відправлення їх в ІТТ або про звільнення забороняється.**

*У нічний час (з 22.00 до 06.00) виведення з камер затриманих і взятих під варту осіб може мати місце:*

- у разі ускладнення обстановки і в особливих умовах, якщо життю й здоров'ю утримуваних в ІТТ осіб загрожує небезпека;
- для звільнення з-під охорони після скасування рішення про затримання чи взяття під варту;
- для конвоювання на обмінний пункт;
- припинення протиправних дій серед утримуваних або підготовки до втечі;
- надання невідкладної медичної допомоги та в інших термінових випадках.

При відчиненні камер і виведенні з них затриманих і взятих під варту осіб у нічний час повинні вживатися особливі запобіжні заходи, що виключають можливість втечі з ІТТ або нападу на охорону.

#### **Порядок виведення з камер затриманих і взятих під варту осіб.**

Двері камер, в яких перебувають затримані та взяті під варту особи, відчиняються черговим ІТТ (в ізоляторах, в яких не передбачені такі посади – оперативним черговим ОВС). У денний час вони можуть відчинятись у присутності постового та вивідного, тобто в присутності не менше трьох працівників поліції, у нічний час – не менше чотирьох.

***Перед тим, як відкрити двері камери черговий розставляє наряд таким чином:***

1. Постовий займає положення за дверима камери з таким розрахунком, щоб він, у разі необхідності, за командою чергового міг закрити двері камери.

2. Вивідний займає місце з боку відкриття дверей на відстані до 1 м від них і забезпечує нагляд за поведінкою утримуваних та їх виходом з камер здійснити напад – попереджує чергового (наприклад, словом "Напад!") і надає йому допомогу в закритті дверей камери, а у разі необхідності застосовує заходи активної оборони.

Двері камери зачиняються на замок автоматично, а потім ключем на два оберти. До особи, яка намагалася вчинити протиправні дії, такі як напад на конвой, спробу втечі, захоплення заручника застосовуються заходи, передбачені чинним законодавством. У подальшому ця особа поміщається до іншої камери і переводиться на законних підставах до СІЗО з відповідною відміткою в особовій справі.

Після того, як наряд виставлений, черговий через "вічко" дверей оглядає камеру, упевнившись, що біля дверей немає осіб, які в ній утримуються, відкриває кватирку дверей і подає команду: "Встати, вишикуватись обличчям до стіни з лівого (правого) боку камери, руки за спину". Після виконання затриманими (заарештованими) команди, черговий, спостерігаючи за їх поведінкою через кватирку дверей і упевнившись, що вони поведуться спокійно, відкриває двері камери і фіксує їх обмежувачем (упором). Не припиняючи спостереження, черговий викликає утримуваного з камери, наприклад, так: "Михайленко, руки за спину – на вихід!", при цьому мета виведення з камери не оголошується, за винятком виведення на прогулянку, для санітарного оброблення, прибирання приміщення ІТТ і в туалет.

При ранковій та вечірній перевірці виведення з камер утримуваних осіб здійснюється по одному у вищевказаному порядку, при цьому прізвища утримуваних не називаються. Після виведення з камери кожного затриманого (заарештованого) двері камери закриваються на замок автоматично. Виведеному подається команда: "Обличчям до стіни, руки за спину!". Контроль за його поведінкою здійснює поліцейський наряду, що заступає на службу. Одночасно в коридор може бути виведено не більше однієї особи, яка переводиться в подальшому до спеціально підготовленої для цього вільної камер (карцеру, прогулянкового дворика). Перед помещенням затриманих (заарештованих) з метою виявлення заборонених предметів камера (карцер, прогулянковий дворик) ретельно оглядається, перевіряється надійність стін, підлоги, дверей, замків, решіток тощо. При виведенні

затриманих (заарештованих) у прогулянковий дворик виставляється постовий біля прогулянкового дворика.

Після переведення утримуваних черговий встановлює особу кожного, записує на прийом до фельдшера установи в разі скарг на стан здоров'я, приймає заяви і клопотання для доповіді керівництву і вирішення їх по суті.

У разі виявлення особи, яка виношує намір вчинити втечу, напад або інші протиправні дії, її переводять в окрему камеру і посилюють за нею контроль. Начальник ІТТ (черговий) негайно доповідає про виявлені факти начальникові міськрайліноргану, повідомляє про вжиті заходи і діє за його вказівкою.

**Порядок входу в камеру ітт працівників поліції за наявності в ній утримуваних осіб.**

Двері камер, в яких перебувають затримані та ув'язнені особи, відчиняються в тому ж порядку, як і при виведенні їх з камери. Не припиняючи спостереження за утримуваними, черговий не виймаючи ключів із замка дверей і, упевнившись, що утримувані ведуть себе спокійно, та дотримуючись заходів безпеки, заходить у камеру. Услід за ним заходить конвоїр, потім начальник органу або особа, що здійснює перевірку. Постовий (вивідний) при цьому залишається біля дверей камери і спостерігає за поведінкою утримуваних у ній осіб. Після того, як працівники зайшли в камеру, черговий по камері (з числа затриманих і взятих під варту осіб) доповідає про кількість осіб, що перебувають в камері, скарги та заяви щодо режиму їх утримання. ***У камеру, в якій утримується 5 (п'ять) і більше осіб, входити категорично забороняється. У таких випадках частина утримуваних осіб переводиться до іншої камери.***

У разі вчинення утримуваними в такій камері бійки, групової непокори і інших протиправних дій постовий біля камер подає сигнал тривоги голосом, засобами охоронно-попереджувальної сигналізації або телефоном місцевої АТС. Черговий повідомляє про цю подію начальникові ІТТ та начальникові міськрайліноргану, припиняє виклик утримуваних до слідчого, захисника

тощо, негайно повертає до камер виведених осіб, звільняє установу від сторонніх. Посилює охорону ізолятора наявними силами і до прибуття підкріплення, дотримуючись заходів безпеки, через кватирку дверей камери вимагає від утримуваних припинити протиправні дії та встановлює їх учасників.

## **Висновки**

**Безоплатна вторинна правова допомога** – вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя, і включає такі види правових послуг, як:

- захист;
- здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
- складення документів процесуального характеру.

Згідно із статтею 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» право на безоплатну вторинну правову допомогу мають такі тільки певна категорія осіб

## **СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

### **I. Нормативно-правові акти**

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. // Голос України. – 2012. – № 90–91.
3. Про звернення громадян: Закон України від 02 жовтня 1996 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Про затвердження Положення про Управління забезпечення прав людини Національної поліції України: Наказ Національної поліції України від 07 бер. 2019 р. № 215. URL: [https://dn.npu.gov.ua/assets/sites/dn/raznoe/nakaz\\_215.pdf](https://dn.npu.gov.ua/assets/sites/dn/raznoe/nakaz_215.pdf)

5. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 08 липня 2011 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>

6. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2-3. – Ст.12.

7. Про затвердження Інструкції з організації обліку та руху кримінальних проваджень в органах досудового розслідування Національної поліції України: Наказ МВС України від 14 квітня 2016 р. № 296 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 52. – С. 45.

8. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Наказ МВС України від 07 липня 2017 р. № 575 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/RE30805.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE30805.html)

9. Про затвердження Порядку взаємодії Генеральної прокуратури України та Міністерства внутрішніх справ України щодо обміну інформацією з Єдиного реєстру досудових розслідувань та інформаційних систем органів внутрішніх справ: Наказ ГПУ, МВС України від 17 листопада 2012 р. № 115/1046 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-porjadku-vzaemodiyi-generalnoyi-proku-ratu-doc124092.html>

10. Про затвердження Порядку взаємодії між органами внутрішніх справ, закладами охорони здоров'я та прокуратури України при встановленні факту смерті людини: Наказ МВС, МОЗ, ГПУ від 28 листопада 2012 р. № 1095/955/119 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 97. – С. 394.

11. Наказ міністерства юстиції України: Про затвердження Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги від 02.07.2012 № 967/5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1091-12#Text>

12. Наказ Генеральної прокуратури України № 110 від 25 червня 2019 року «Про організацію діяльності органів прокуратури з питань ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, статистики та її аналізу». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.gov.ua/dataset/c7d2ea18-33dc-41a6-b62d-aa5796f43e05/resource/7e6f7996-56f2-4d89-84ba-1f8d0c2c8eff>

13. Наказ МВС від 20.05.2020 № 405 «Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>

14. Наказ МВС від 06.07.2017 № 570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text>

15. Наказ МВС від 07.11.2018 № 893 «Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1355-18#Text>

16. Наказ Офісу Генерального прокурора України від 30.06.2020 № 298 «ро затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>

17. Наказ МВС від 08.02.2019 № 100 «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>

18. Наказ МВС від 23.05.2017 № 440 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17#n14>

19. Наказ МВС від 27.04.2020 № 357 «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>

20. Наказ Міністерства юстиції України від 28 січня 2019 року N 2. Про затвердження Порядку надання безоплатної правової допомоги працівниками місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS31383>

## **II. Спеціальна література**

1. Буряк Я.Я. Порядок надання адвокатом безоплатної вторинної допомоги у цивільному процесі. Юридичний науковий електронний журнал. 2018. № 2. С. 60-62.

2. Козяков І.І. Актуальні питання реалізації принципів надання безоплатної правової допомоги. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 107-116.

3. Вільчик Т.Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльноправовий аналіз законодавства країн Європейського

Союзу та України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: 12.00.10 / Вільчик Тетяна Борисівна; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 40 с.

4. Заборовський В.В. Професійна діяльність адвоката – це правова, юридична чи професійна правнича допомога? Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 38. Т. 2. С. 140–145.

5. Іванцов І.В. Поняття безоплатної правової допомоги в Україні та за кордоном. Часопис Академії адвокатури України. 2015. том 8. №3(28). С. 40-45.

6. Сірош Д.М. Фінансування витрат на безоплатну правову допомогу в судочинстві України. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2014. № 2. С. 102–106.

### **III. Інформаційні ресурси**

1. Офіційний веб-сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>

2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: [www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)

3. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>

4. Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <http://www.mvs.gov.ua/>

5. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. URL: <http://www.minjust.gov.ua/>

6. Офіційний веб-портал Міністерства освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua/>

7. Національне агентство України з питань державної служби. URL: <http://nads.gov.ua/control/uk/index>

8. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)». URL: <http://www.nau.ua/>

9. Вікіпедія Вільна енциклопедія. URL: <http://uk.wikipedia.org>

10. Електронна бібліотека Львівського державного університету внутрішніх справ. URL: <http://www.lvduvs.edu.ua>

